

Mihai Fotino:

‘Nu mi-am condus corabia pe alte mări decât ale teatrului’

Dacă pentru cei mai mulți actori alegerea profesiei ține mai mult sau mai puțin de hazard, pentru dumneavoastră a fost aproape o predestinare.

Într-adevăr, fiind fiu de actor, morbul teatrului, existent în familie, s-a luat foarte ușor, ca gripa. Am fost convins de mic copil – de altfel, am debutat în teatrul "serios" la vârsta de șapte ani – că asta mi-e soarta. Știam deci că matematica și logaritmiile ei mă vor încurca în profesie și că nu au nici o legătură cu ceea ce vreau eu să fac în viață. De aceea, nici nu am fost un elev prea silitor. În orice caz, am reușit să termin liceul "Matei Basarab", am făcut și un an de Institut, dar nici acolo nu m-am ținut de carte; mi-a plăcut și filmul – el nu m-a plăcut pe mine! – și așa s-a cam terminat partea studioasă a meseriei mele. În rest, pot spune că am învățat enorm jucând cu iluștri colegi în montările unor regizori de mare talent. Nu sunt singurul din breaslă cu această "istorie" profesională – nu știu dacă să spun "din păcate" sau "din fericire"!

Există dinastii artistice, dar pe de altă parte sunt și copii de actori care nu par deloc ispițiți să încerce gustul dulce-amar al profesiei părinților. Ați avut numai de câștigat trăind într-un mediu boem, aflat poate deseori sub semnul neprevăzutului?

Nu știu ce aș fi avut de pierdut. Dar de câștigat, am câștigat sigur, pentru că am făcut profesia pe care am visat-o. Nu cred că aș fi putut fi bun la altceva. Ca să spun așa, nu știu să-mi fi condus corabia pe alte mări decât cele ale teatrului... Bineînțeles, am vrut, în copilărie, să fiu căpitan de cursă-lungă, să merg în splendide croaziere. Dacă mă gândesc mai bine, m-aș fi mulțumit să fiu căpitan de rangul doi, să nu trebuiască să mor pe punte, Doamne ferește! Fără îndoială, mi-ar fi plăcut să străbat spații noi, să descopăr exotismul țărnicurilor necunoscute.

La fel ca în Călătorii cu mătușa mea.

Da, oarecum. Rolul de care pomeniți e foarte aproape de mine – e o haină pe care o îmbrac cu plăcere. De altfel, nu e

singura haină pe care am îmbrăcat-o, în decursul anilor, cu un sentiment bun, însă nu toate mi-au venit bine. Poate că n-a fost numai vina mea, poate a fost și mâna stângăce a croitorului, dar asta e altceva. *Rolurile jucate cu bucurie nasc, desigur, interes și simpatie în public. Puteți aminti câteva spectacole de mare longevitate care au dat o strălucire aparte carierei dumneavoastră?*

Comedie de modă veche s-a jucat de peste șase sute de ori. E cazul să vorbesc aici de relația actoricească și de prietenia care mă leagă de Carmen Stănescu. Faptul că am fost parteneri în scenă de peste două mii de ori ține nu de contabilitate, ci de domeniul miracolului, sau, mai direct spus, se datorează comunicării și bucuriei aparte trăite seară de seară. Am jucat împreună în *O femeie cu bani*

de șapte-opt sute de ori. E partenera mea ideală. O admir pe Carmen Stănescu, admir marele său profesionalism, o calitate care tinde să nu mai fie la mare preț, din păcate, în teatrul românesc.

Ce le-ați reproșa celor care acum se știu purtători ai frumosului și sugestivului titlu de slujitori ai scenei?

Dacă aș vorbi foarte mult despre ceea ce mă deranjează, aș fi suspectat că sunt marcat de faptul că nu am terminat Institutul. Nu este așa. Îl socotesc absolut necesar. Dar nu pot spune că Institutul – să mă ierte profesorii și absolvenții! – își îndeplinește întotdeauna menirea. Nu cred că se pregătește o zestre potrivită fiecărui actor. Nu se cultivă bunul-gust, respectul pentru predecesori. Se intră în teatru cu dorința de a desființa totul.

"Teatrul începe cu mine", par a spune tineri absolvenți. "Ce a fost înainte a fost prost, neconcludent, greoi, suntem o generație de aur." Eu n-am auzit un profesor de la Institut care să nu spună că are o serie minunată de actori. Toți sunt minunați dar, din păcate, nu toți au reușit sau vor reuși în această meserie. Decurge firesc întrebarea ce tinere talente văd totuși, după ce v-am colorat acest tablou destul de sumbru.

Dacă răspunsul ne mai încurajează...

Când mi s-a mai pus această întrebare mi-au venit în gând doar copii de actori: Ștefan Bănică junior, Mihai Constantin, Oana Pellea. Dar apoi mi-am zis: nici ei nu mai sunt chiar tineri. Singurul care n-a cochetat din familie cu teatrul e Mălăele – pe care îl consider un mare actor tânăr. Sigur, e chiar un puști pe lângă un "tânăr" pensionar ca mine. L-am remarcat pe Marius Florea-Vizante și îi presimt o carieră bună în comedie. Are haz, e spiritual, e deștept, are replică. Notați acest nume! Îl veți întâlni sigur în distribuțiile de succes ale Naționalului.

Ați simțit riscul popularității ?

Nu, fiindcă, din fericire, am avut ocazia să joc mult și variat: comedie, melodramă, revistă, câteva roluri mai mici în dramă. Am făcut compoziție, în tinerețe, a fost marea mea bucurie. Ca gen prefer umorul lui Cehov, discret, cu o mică lacrimă, cu un zâmbet în colțul gurii. Am cochetat cam cu toate genurile, cu teatrele din București și chiar din țară. Joc acum în **O scrisoare pierdută** la Craiova, în regia lui Mircea Cornișteanu, și la TNB, în **Satana cel bun și drept**. Sper ca și **Călătorii cu mătușa mea** să se joace foarte mult. Ce-i drept, nu prea văd când: sunt multe premiere. E un lucru pe care îl reproșez actualei conduceri, pe care o iubesc și o prețuiesc foarte mult – această admirabilă echipă: Cojar-Colceag, Co-Co, așa îi spun eu. Goana după premiere face imposibilă vizionarea pieselor de succes – și nu cred că vreun director ar fi atât de masochist încât să accepte o piesă care să fie o cădere –, cât de des le va veni rândul să fie văzute de public ? Săptămâna are numai șapte zile. Îi întreb pe iubii mei Co-Co dacă este bine așa. Pentru regizor e bine: și-a bifat încă un titlu. Actorul se vede însă câteodată, după o muncă epuizantă, naufragiat în mijlocul spectatorilor, din ce în ce mai plictisii și mai puțin. Ca să revenim însă la riscul popularității, v-aș răspunde că există, dar e ceva plăcut. Lumea mă privește pe stradă cu toată căldura. Chiar dacă te

confundă, tot e agreabil. Mi se adresează uneori: "Domnule Tapalagă, cât de mult mi-ați plăcut !". Există o șansă care s-ar putea numi aceea a surâsului, a îngăduinței și a bucuriei. Facem în fond o meserie de fațadă. De aceea, nu îi înțeleg pe colegii mei care nu vor să stea la aplauze, pe care îi deranjează chemările repetate la rampă.

E o chestiune de temperament.

E adevărat. Totuși, facem o meserie publică. Câți actori n-ar vrea să fie iubiți ca Dem Rădulescu, Draga Olteanu-Matei, Tamara Buciuceanu, Carmen Stănescu ?

Ce mari oameni de teatru ați cunoscut în tinerețe ?

Toată pleiada de vechi actori. Să vă dau un singur exemplu: în timpul refugiului, între 4 aprilie și 23 august 1944, am stat la Periş într-o cameră cu Birlic și cu soția lui, Angela Martescu. A fost refugiul cel mai vesel din lume. Îl iubesc pe Birlic, l-am iubit de atunci. Acest mare talent, om plin de haz și de har, dacă ar fi trăit în Franța, Louis de Funès ar fi trebuit să-i fie servent. Așa cred eu. Nu pot să spun pe cine n-am cunoscut pe atunci în teatru: pe Talianu, pe Maximilian... Nu știu dacă se mai poate lăuda cineva în teatrul românesc cu faptul că a fost mângâiat pe creștet – e

Personal, nu. Am avut însă plăcerea deosebită să joc în piesele lui: Andronic în **Ultima oră**, Miroiu în **Steaua fără nume**, unde mi s-a hărăzit norocul să-l dublez pe Beligan. Radu Beligan a făcut multe creații memorabile, dar în Miroiu parcă a fost unic. Tânăr, abia venit în Teatrul Național, am avut șansa nesperată să joc lângă Marietta Deculescu, Costache Antoniu, Giugaru, Marcel Anghelescu. Birlic era Ichim. Silvia Dumitrescu-Timică, decana de vârstă a teatrului românesc, era Domnișoara Cucu. Când ai jucat cu toți acești actori la douăzeci și ceva de ani, cum să nu-ți iubești meseria cu patimă ?

Firește că această atmosferă v-a făcut să gândiți nuanțat teatrul, v-a format un anumit stil. Există și un regizor care v-a influențat ?

Sigur, dar pentru mine regia e fie pe lumea cealaltă – Mihai Berechet, Sică Alexandrescu –, fie în lumea cealaltă: Lucian Giurchescu. Recent am descoperit un regizor cu care am lucrat, pentru prima oară, cu mare încântare: Mircea Cornișteanu. Îmi place cum lucrează Cojar – se vede școala lui Sică Alexandrescu –, e tipicar, are finețea detaliului. E o bucurie să joc cu actori talentați, cu regizori buni, nu neapărat

Constantin Florescu și Mihai Fotino în **O noapte furtunoasă** la Craiova

adevărat, copil fiind – de lăncu Brezeanu. Îi vedeam pe Giugaru, pe Marcel Anghelescu, în vestitele spectacole Caragiale ale lui Sică Alexandrescu și îi întrebam: "Cum puteți fi așa de mari ?". Ei răspundeau cu modestie nejuțată: "Noi ? Să-i fi văzut pe cei de dinainte !". România a avut și va avea întotdeauna pământ bun pentru actorii de teatru. În ceea ce privește filmul, am rezerve. Dar teatrul va fi întotdeauna la modă.

L-ați cunoscut pe Mihail Sebastian ?

umblând după nebunii, după acel "să nu facem cum a mai fost". Nu trebuie să cauți imagini șocante, lucruri stridente sau stranii cu orice preț, pentru că nimeni nu va mai fi ca Birlic în Ichim. Chiar dacă îți imaginezi **Steaua fără nume** într-un fel trăsnet, e totuși păcat să-ți bați joc de puțină și mica noastră dramaturgie originală.

Mi-ați vorbit de piesele foarte recente în care ați jucat. De fiecare dată însă când vă provoc să coboriți sub apele amintirilor, vă

Mihai Fotino, alături de Carmen Stănescu, în **Comedie de modă veche**

întoarceți repede, neaducând la suprafață decât firave răsfângeri ale unei lumi fremătătoare, pline de viață. Ați spus doar în trecut că ați debutat foarte devreme. În ce împrejurări ?

Era o comedie boulevardieră franțuzească intitulată *Coloniale* și pusă în scenă de Ion Aurel Maican. Jucam un copil de cinci ani – eu aveam șapte, deci făceam de pe vremea aceea compoziție! Sică Alexandrescu îi zisese tatălui meu: "Hai să-l încercăm pe Mișulică!", iar tata fusese încântat că vom apărea amândoi pe afiș: Mișu Fotino și Mișulică M. Fotino. Jucam cu V. Maximilian, Maria Filotti, Silvia Fulda, Ion Talianu, Nora Piacentini, iar sora mea în piesă era Silvia Chicoș. Apropo de

popularitate, zicea cineva: "Să te ferească Dumnezeu să ai parteneri de scenă un copil, pe Birlic sau pe Piersic, fiindcă toată lumea se uită la ei". Marele Arghezi, în "Bilete de papagal", mă compara cu Shirley Temple – iartă-mi lipsa de modestie, au trecut de atunci atâția ani !... Mă numea "un copil-minune al teatrului românesc". Se întreba Arghezi dacă nu mi se va pierde în decursul timpului talentul, hazul și spontaneitatea. Țin minte că jucam după ani în *Seringa* de Tudor Arghezi și toată trupa a fost invitată la maestru acasă. Prima lui întrebare a fost: "Cine îl joacă pe Rozeanu ?" (Era un doctor pe care îl interpretam eu.) M-am prezentat și am spus: "Eu ! Mă cheamă

Fotino". "Ești ceva rudă cu actorul ?" "Sunt fiul lui. Sunt cel de care ați scris în 1937 în «Bilete de papagal»." "Așa...", a răspuns poetul. Sper că nu l-am decepționat... Eu îmi amintesc cu mare plăcere de acea întâlnire.

Nostalgia înseamnă și emoție, dar și tristețe. Câteodată fiorul ei e de fapt frisonul care anunță o maladie numită amărăciune. Ce credeți că e insuportabil de trist pentru un actor?

Uitarea. Întreb: Onorabil public românesc, mai știi cum juca Toma Caragiu? Nu mă duc până la Iancu Brezeanu sau la Maria Filotti, ci mult mai aproape. Mai știți cum râdeai de poantele lui Caragiu ? Mai știți cum amesteca Birlic lacrima și surâsul? Vă acuz de uitare. În teatru există și exaltarea succesului, dar și grele, uneori nemeritate tăceri. Ce rămâne după noi? Un afiș, o cronică în revista "Scena", două-trei fotografii... Nimic. Orice echipă de fotbal are o cameră video și își filmează chiar și antrenamentele, iar Teatrul Național nu are o colecție de casete cu spectacole de referință. Chiar dacă nu este teatru viu, ar fi totuși ceva. Uitarea e cel mai dureros lucru, e lacrima adevărată pe care nimic nu o poate șterge de pe obrazul unui actor.

Adina Bardeș

Sos praful de pe scândură

Artistul ca model

În Olanda, o importantă instituție din lumea afacerilor a angajat o companie de teatru pentru a-i urmări activitatea. Membrii trupei au fost lăsați liberi timp de două luni prin sediul central, de la recepție până în biroul președintelui, având dreptul să vadă și să audă orice se petrece în oricare dintre spațiile instituției, la orice oră din zi sau din noapte. Apoi, instituția a plătit realizarea unui spectacol inspirat de activitatea sa, așa cum a fost percepută ea de către oamenii de teatru. Spectacolul, de uz intern, s-a jucat în fața Consiliului de Administrație. În urma acestui spectacol, instituția a declanșat o puternică restructurare, în special a relațiilor dintre

diferitele compartimente. Din câte am înțeles, respectiva trupă de teatru a fost angajată de alte două mari corporații, în același scop.

Puterea, astăzi, înseamnă cunoștințe și informații, nu zăcăminte naturale. Dar chiar și între posesorii de informație lupta este dură. De când cu Bill Gates și Microsoft, a devenit evident că factorul care decide azi învingătorul este creativitatea. Oameni de știință serioși studiază modelele structurale oferite de jazz sau de artele vizuale contemporane. Cel mai răspândit program de computer se bazează pe un model de interacțiune a personajelor și situațiilor teatrale. Dintotdeauna, cercetătorii "nebuni" au

fost artiști în substanță, căci au pus sub semnul întrebării modelele existente și au creat unele noi.

Evident, în sistemele dictatoriale, artiștii și filosofii, adică aceia care chestionează modelele, sunt considerați pericolul maxim pentru siguranța regimului respectiv.

S-ar părea că omenirea a parcurs o bucată bună din drumul lung de la teama de artiști (care, prin nonconformism, periclitau modelul de stabilitate familială și socială) la aplecarea cu seriozitate asupra diagnosticelor puse de către aceștia realității contemporane.

Theodor-Cristian Popescu